

Gospodarka według Xi Jinpinga: technologiczna „ucieczka do przodu”

Maciej Kalwasiński

W wizji gospodarki, którą kierownictwo Komunistycznej Partii Chin (KPCh) przedstawiło na III Plenum Komitetu Centralnego (KC), postęp technologiczny jawi się jako recepta na wszystkie główne bolączki Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) i obawy jej władz. Partia nie wykorzystała wydarzenia do wykazania, że ma konkretne pomysły na rozwiązanie strukturalnych problemów oraz pobudzenie koniunktury. Jej priorytetem pozostają przygotowania do konfrontacji z USA. Pekin podporządkowuje modernizację gospodarki celom wzmacniania bezpieczeństwa państwa i znalezienia nowych źródeł produktywności. Klucz do sukcesu mają stanowić wytwarzane i udoskonalane w kraju technologie, a także rozwój bazy przemysłowej. Ma to uniezależnić ChRL od dostaw z zagranicy, uczynić z rozwoju przemysłu nowy motor wzrostu oraz zagwarantować Chinom miano globalnego lidera innowacji. Odbywa się to kosztem dobrobytu Chińczyków. Mając do wyboru złagodzenie fundamentalnego problemu niskiej konsumpcji oraz umocnienie „fortecy” oblężonej przez Amerykanów, Pekin decyduje się na opcję technologicznej „ucieczki do przodu”. Strategia ta nieuchronnie prowadzi też do eskalacji konfliktów handlowych z innymi krajami, które odczuwają efekty jego polityki przemysłowej i obawiają się drugiego „chińskiego szoku”.

W dniach 15–18 lipca w stolicy odbyło się długo wyczekiwane III Plenum XX KC KPCh. W przeszłości trzecią z siedmiu zwyczajowych sesji plenarnych mających miejsce podczas pięcioletniej kadencji KC kierownictwo partii wykorzystywało do zakomunikowania kierunku polityki gospodarczej funkcjonariuszom niższego szczebla, mieszkańcom Chin oraz zagranicznym obserwatorom¹. III plenum z grudnia 1978 r. symbolizuje początek okresu „reform i otwarcia”. W trakcie spotkania w 1993 r. członkowie KC położyli formalny fundament pod znaczące reformy pod hasłem budowy „socjalistycznej gospodarki rynkowej”. Z kolei wydarzenie z 2013 r., na którym ogłoszono „decydującą rolę rynku w alokacji zasobów”, rozbudziło nadzieje na rozpoczęcie kolejnej fazy liberalizacji.

Na oczekiwania wobec tegorocznego III Plenum XX KC – poza historycznymi odniesieniami – wpłynęły trzy czynniki. Po pierwsze poprzedniego spotkania w 2018 r. nie poświęcono kwestiom ekonomicznym, co oznacza, że od ponad dekady kluczowy organ partii formalnie nie wypowiedział się w sprawie priorytetów polityki gospodarczej.

¹ M. Bogusz, J. Jakóbowski, *Komunistyczna Partia Chin i jej państwo. Konserwatywny zwrot Xi Jinpinga*, OSW, Warszawa 2019, osw.waw.pl, s. 19.

Po drugie tradycyjnie III plenum odbywało się w kolejnym roku po wyborze władz KPCh (ostatnio – w 2022 r.), a zatem powinno być mieć miejsce jeszcze w 2023 r. Opóźnienie sesji wzbudziło liczne dyskusje. Czy to sygnał podziałów w partyjnej elicie? Czy Xi Jinping i jego najbliższe otoczenie wolą odsunąć moment konsultacji swojej polityki w szerszym gronie? A może czekają na wyklarowanie sytuacji wewnętrznej i zagranicznej po głębokich perturbacjach spowodowanych m.in. pandemią COVID-19 i pełnoskalową inwazją Rosji na Ukrainę? Pekin nie przedstawił odpowiedzi na powyższe spekulacje. Być może pierwszoplanowe było przeświadczenie najwyższego kierownictwa partii, że kierunek wytyczony w ostatnich latach przez przewodniczącego pozostaje niezmienny i jasny, a więc nie ma pilnej potrzeby zwoływania posiedzenia KC.

Po trzecie uwaga krajowej i zagranicznej opinii publicznej ogniskowała się na III Plenum, ponieważ stanowiło ono dla władz KPCh dobrą okazję do wprowadzenia

» III Plenum zostało zdominowane przez newralgiczne dla Pekinu zagadnienia strategiczne – bezpieczeństwo i rozwój – a nie ważniejszą dla populacji kwestię polepszenia warunków bytowych.

istotnych korekt kursu w obliczu przedłużającego się okresu dekonunktury oraz narastających negatywnych efektów niezrównoważonego wzrostu w minionych dekadach. W Chinach trwa najdłuższy i najgłębszy kryzys na rynku nieruchomości od momentu jego powstania w latach 90. Nastroje ludności pozostają pesymistyczne z powodu spadku wartości majątków, obniżenia dochodów, trudnej sytuacji na rynku pracy oraz niepokoju o przyszłość w realiach spowalniającej gospodarki. W konsekwencji wzrost konsumpcji nadal nie powrócił do przedpandemicznego trendu. W warunkach polityki nastawionej na wsparcie produkcji dóbr prowadzi to do pogłębienia nierównowagi między popytem a podażą i do deflacji. Ponadto władze lokalne borykają się z kłopotami ze spłatą zobowiązań, a presja zagranicznych partnerów na ograniczenie chińskiej nadwyżki handlowej rośnie.

Mimo wyjątkowo trudnej sytuacji gospodarczej partia nie wykorzystała wydarzenia do zaprezentowania konkretnych rozwiązań problemów ani sposobów na poprawę nastrojów społecznych. Wydaje się, że podobnie jak w latach ubiegłych zostało ono zdominowane przez newralgiczne dla Pekinu zagadnienia strategiczne – bezpieczeństwo i rozwój – a nie ważniejszą dla populacji kwestię polepszenia warunków bytowych. Wbrew składanym od lat zapewnieniom władze ChRL nadal nie rezygnują z modelu rozwojowego opartego głównie na inwestycjach i eksporcie na rzecz wzmocnienia konsumpcji prywatnej. To ostatnie jest deklarowane w Pekinie od dawna, regularnie rekomendują je również nie tylko czołowi ekonomiści zagraniczni, jak związany z Uniwersytetem Pekijskim Michael Pettis czy Paul Krugman, lecz także międzynarodowe instytucje (np. Międzynarodowy Fundusz Walutowy) i krajowi eksperci. Tylko w ostatnich miesiącach apelowali o to m.in. Huang Yiping z Uniwersytetu Pekijskiego², Li Daokui z Uniwersytetu Tsinghua³ i Zhang Jun z Uniwersytetu Fudan⁴. W kwestii wzmocnienia sieci zabezpieczeń społecznych oraz zwiększania dochodów ludności partia pozostaje ostrożna i nie decyduje się na radykalne reformy, lecz wprowadza zmiany stopniowo.

Nowe i stare pomysły dla gospodarki

Zgodnie ze specyfiką publikacji KPCh dokumenty opublikowane po zakończeniu tegorocznego plenum zawierają liczne slogany i ogólne odwołania do wielu spraw, natomiast nie wskazują konkretnych metod realizacji wyznaczonych celów politycznych czy źródeł ich finansowania. W Decyzji w sprawie

² Du Jiaoyang et al., *Transcript: Huang Yiping & Tu Xinquan decode Third Plenum*, CCG Update – Center for China and Globalization, 26.07.2024, ccgupdate.substack.com.

³ Wang Zichen, *David Daokui Li assembles experts to telegraph policy advice ahead of Third Plenum*, Pekingology, 11.07.2024, pekingology.com.

⁴ Zhang Jiawen, Jia Yuxuan, *Zhang Jun advocates for household income focus, discourages infrastructure over-investment*, The East is Read, 22.03.2024, eastisread.com.

dalszego kompleksowego pogłębiania reform w celu przyspieszenia chińskiej modernizacji KC zaprezentował 300 propozycji reform podzielonych na 60 sekcji w ramach 15 rozdziałów⁵. Postulaty są jednak niejednoznaczne, a zidentyfikowane problemy wymagają sprzecznych rozwiązań. Kierownictwo ogranicza się do wyznaczenia ogólnych kierunków, a zadanie wypełnienia sloganów treścią deleguje aparatowi partyjnemu średniego i niższego szczebla i zaufanym ekspertom. Dlatego na obecnym etapie ostateczny kształt reform pozostaje niesprecyzowany.

KC zaznaczył konieczność „wzajemnego wzmacniania rozwoju wysokiej jakości i bezpieczeństwa” oraz podkreślił, że bezpieczeństwo narodowe stanowi „fundament stabilnego i długofalowego postępu chińskiej modernizacji”. Za motyw przewodni obrano „modernizację z chińską charakterystyką” (中国式现代化), która ma doprowadzić do „odrodzenia narodu chińskiego” (中华民族伟大复兴) i budowy „silnego, nowoczesnego państwa socjalistycznego” (社会主义现代化强国).

Zdaniem elity KPCh na osiągnięcie tych celów ma pozwolić postęp technologiczny i naukowy prowadzący do powstania innowacji wykorzystywanych w przemyśle. Z jednej strony ma on wzmocnić bezpieczeństwo ChRL i stojącej na jej czele partii w obliczu „eskalacji zewnętrznych prób tłumienia i powstrzymywania Chin” (来自外部的打压遏制不断升级) oraz „zmian niewidzianych od stulecia” (百年未有之大变局). Z drugiej – ma zapewnić nowy impuls gospodarczy przez zastosowanie „sił wytwórczych nowej jakości” (新质生产力) do podniesienia produktywności i pobudzenia „rozwoju wysokiej jakości” (高质量发展), w sytuacji gdy gospodarka rośnie coraz wolniej⁶.

Wśród postulatów znalazły się też odniesienia do największych bolączek trapiących chińską gospodarkę. Pekin obiecał m.in. rozszerzenie źródeł dochodów władz lokalnych i zwiększenie udziału wydatków rządu centralnego, zniesienie ograniczeń dostępu do świadczeń socjalnych w miejscu pracy dla osób bez lokalnego meldunku, wzmocnienie autonomii władz miejskich w zakresie regulowania rynku nieruchomości zgodnie z warunkami lokalnymi, podjęcie działań wspierających wzrost dzietności, promocję zatrudnienia absolwentów i migrantów wiejskich, podwyżkę dochodów z pracy oraz redukcję nierówności. KC zaakcentował konieczność „pogłębiania reform i otwarcia” i zapewnił, że będzie dążył do tego, aby „rynek odgrywał decydującą rolę w alokacji zasobów”.

” Pekin jest przekonany, że trwa kolejna rewolucja przemysłowa, która może zmienić ład światowy, i aspiruje, by wyrosnąć na jej globalnego lidera.

Powyższe deklaracje sugerują, że partia właściwie zidentyfikowała problemy i sygnalizuje wolę ich złagodzenia. Wątpliwości budzi jednak szczerść jej intencji i zdolność do ich wcielenia w życie. Już dekadę temu – na III Plenum XVIII KC w 2013 r. – zapowiedziano ambitny program prorynkowych reform, z których KPCh w kolejnych latach faktycznie się wycofała, a nawet wprowadzała zmiany prowadzące w przeciwnym kierunku, np. ograniczyła rolę sektora prywatnego w gospodarce. Mimo to dziś równocześnie twierdzi, że udało jej się osiągnąć wyznaczone wówczas cele, i ponownie anonsuje ich realizację w przyszłości. Podważa to jej wiarygodność i napawa sceptycyzmem co do spełnienia obietnic. Zależy ono nie tylko od woli kierownictwa KPCh, lecz także – i przede wszystkim – od umiejętności wypełnienia haseł treścią, czyli od sformułowania konkretnych rozwiązań, oraz od skali oporu lokalnych grup interesu, które są beneficjentami obecnego modelu, a poniosą koszty finansowe i polityczne transformacji. Wyznaczenie relatywnie nieodległej perspektywy realizacji reform – 2029 r. – można interpretować jako próbę zmobilizowania przez Pekin aparatu partyjnego niższego szczebla.

⁵ Full text: Resolution of CPC Central Committee on further deepening reform comprehensively to advance Chinese modernization, Xinhua News, 21.07.2024, english.news.cn.

⁶ Xi Jinping, Full text: Explanation of resolution of CPC Central Committee on further deepening reform comprehensively to advance Chinese modernization, Xinhua News, 21.07.2024, english.news.cn.

Technologia fundamentem niezależności i dobrobytu

Wizja gospodarki ChRL wyłaniająca się z dokumentów opublikowanych po zakończeniu III Plenum XX KC jest zgodna z kierunkiem obranym wcześniej przez wierchuszkę KPCh. Polityka Donalda Trumpa i ponadpartyjny konsensus w USA uświadomiły chińskim władzom, że eskalacja mocarstwowego konfliktu jest nieuchronna i trwałą. Nadało to nowy impuls wysiłkom podejmowanym już przez wcześniejsze generacje liderów ChRL. Tuż przed rozpoczęciem lipcowej sesji KC w państwowych mediach ukazał się artykuł, w którym podkreślano, że „reforma nie oznacza zmiany kierunku”, a w kwestiach fundamentalnych postawa Pekinu „jest niezachwiana, a myślenie – jasne”⁷. „Nieźmiennie realizujemy dogłębne i kompleksowe reformy na drodze socjalizmu o chińskiej charakterystyce aż do końca. To nieunikniona droga do odrodzenia narodowego” – zaznaczała propaganda.

Nadrzędnym priorytetem gospodarczym Pekinu pozostaje modernizacja mająca na celu wzmocnienie bezpieczeństwa partii i państwa, a także podtrzymanie rozwoju w obliczu wyczerpywania się efektywności dotychczasowych silników wzrostu oraz podejmowanych przez rządy państw Zachodu prób ograniczenia transferu technologii do Chin. Przewodnią rolę w tym zakresie ma odgrywać przemysł, będący w optyce KPCh fundamentem niezależności i dobrobytu⁸.

ChRL od dziesięcioleci prowadzi wyjątkowo aktywną politykę wsparcia krajowej produkcji, pod egidą ochrony „branż wschodzących”, reformy strony podaźowej, strategii *Made in China 2025* czy

Postęp technologiczny ma wzmocnić oblężoną przez Amerykanów „chińską fortecę”, zapewnić „rozwój wysokiej jakości” oraz umożliwić „ucieczkę do przodu” przed konsekwencjami szybkiej ekspansji w minionych dekadach.

hasła „podwójnej cyrkulacji”. Z niepełnych szacunków CSIS wynika, że tylko w 2019 r. przeznaczyla na ten cel ok. 1,7% PKB, czyli równowartość 250 mld dolarów⁹. Analitycy wskazują, że w relacji do wielkości gospodarki jest to kwota ponad dwa razy większa niż ta wydana przez Koreę Południową (drugie państwo w tym rankingu), a w ujęciu nominalnym – przeszło dwukrotnie wyższa niż przeznaczona przez Stany Zjednoczone. Dzięki wsparciu władz centralnych i lokalnych¹⁰ oraz staraniom przedsiębiorców i pracowników w minionych dekadach w Chinach powstał niezrównany w skali świata ekosystem przemysłowy, odpowiadający za ponad 30% globalnej produkcji wobec niespełna 15% przed dwudziestoma laty.

Mimo to zdaniem Xi Jinpinga nie jest on jeszcze „wystarczająco silny i zaawansowany” oraz nadal nadmiernie polega na „kluczowych technologiach kontrolowanych przez innych”¹¹. Już w 2014 r. przewodniczący podkreślał, że „tylko poprzez opanowanie kluczowych technologii możemy zapewnić podstawowe bezpieczeństwo gospodarcze i obronne kraju”¹². W następnych latach dodawał, że „kluczowych, podstawowych technologii nie można wybłagać, kupić ani wynegocjować”¹³. Dziś – w obliczu presji USA – rozwój własnych innowacji stał się sprawą nagłą, a przy tym – ze względu

⁷ 新思想引领新时代改革开放, Xinhua News, 9.07.2024, news.cn.

⁸ Jin Zhuanglong, 加快推进新型工业化, Qiushi, 16.02.2023, qstheory.cn.

⁹ G. DiPippo, I. Mazzocco, S. Kennedy, *Red Ink: Estimating Chinese Industrial Policy Spending in Comparative Perspective*, Center for Strategic and International Studies, maj 2022, csis-website-prod.s3.amazonaws.com.

¹⁰ Wsparcie to obejmuje m.in.: dotacje, ulgi podatkowe, kredyty oprocentowane poniżej stawek rynkowych, środki z państwowych funduszy inwestycyjnych, publiczne nakłady na badania i rozwój, preferencyjne ceny ziemi i prądu, subsydia dla konsumentów, zamówienia publiczne, dyskryminację zagranicznej konkurencji, światowej klasy infrastrukturę transportową czy luźno egzekwowane regulacje dotyczące rachunkowości, pracy i środowiska.

¹¹ Xi Jinping, *Full text: Explanation of resolution of CPC Central Committee on further deepening reform comprehensively to advance Chinese modernization*, op. cit.

¹² *Idem*, 把关键技术掌握在自己手里, Xinhua, 9.06.2014, xinhuanet.com.

¹³ *Idem*, 努力成为世界主要科学中心和创新高地, Qiushi, 15.03.2021, qstheory.cn.

na stopień zaawansowania naukowo-technicznego i potencjał ChRL – osiągalną. Celem jest już nie tylko ulepszanie istniejących technologii, lecz także kreowanie przełomowych rozwiązań.

W postępie technologicznym Pekin widzi zarówno konieczność dyktowaną bezpieczeństwem, jak i szansę. Jest przekonany, że trwa kolejna rewolucja przemy-

” Realizacja długoterminowej strategii wyznaczonej przez Pekin odbywa się kosztem dobrobytu Chińczyków. Standard życia w ChRL nie rośnie już tak szybko, jak w poprzednich dekadach.

słowa, która może zmienić ład światowy, i aspiruje, by wyrosnąć na jej globalnego lidera. Dlatego promuje i kontroluje rozwój w „branżach przyszłości” (technologie informacyjne nowej generacji, sztuczna inteligencja, lotnictwo i astronautyka, nowe materiały, zaawansowany sprzęt, biomedycyna i technologia kwantowa). Za bezprecedensowe należy uznać jego wsparcie dla rodzimego sektora półprzewodników¹⁴. Szczególne znaczenie dla władz KPCh mają pojazdy elektryczne, baterie nowej generacji i fotowoltaika – w dziedzinach tych Chiny już teraz wyznaczają światowe trendy. „Nowe trio”¹⁵ ma uniezależnić ChRL od dostaw surowców energetycznych z zagranicy oraz zagwarantować krajowemu przemysłowi następną przewagę kosztową nad konkurencją, a państwu – wiodącą rolę w globalnej zielonej transformacji¹⁶. Równocześnie rządzący wciąż są zainteresowani utrzymaniem tradycyjnych gałęzi przemysłu, które ma unowocześnić implementacja nowych rozwiązań technologicznych.

Główny priorytet rządu to aktualnie „dążenie do zmodernizowania systemu przemysłowego i rozwijanie sił wytwórczych nowej jakości w szybszym tempie”¹⁷. Pojęcie „sił wytwórczych nowej jakości” zostało wprowadzone do słownika KPCh we wrześniu 2023 r. Obejmuje ono nie tylko technologie pionierskie i najbardziej zaawansowane, lecz także drobne innowacje prowadzące do skuteczniejszego wykorzystania czynników produkcji. Ma to podtrzymać wzrost gospodarczy kraju, w sytuacji gdy zwiększanie nakładów pracy jest mało prawdopodobne¹⁸, a kapitału – przynosi coraz mniejsze korzyści.

„Ucieczka do przodu”

W wizji gospodarki, która wyłania się z wypowiedzi kierownictwa partii i jej dokumentów, postęp technologiczny jawi się jako recepta na wszystkie najpoważniejsze bolączki ChRL i obawy jej władz. Ma on nie tylko wzmocnić oblężoną przez Amerykanów „chińską fortecę” i zapewnić „rozwój wysokiej jakości”, lecz także umożliwić „ucieczkę do przodu” przed konsekwencjami szybkiej ekspansji w minionych dekadach i decyzji podejmowanych przez Pekin w ostatnich latach, m.in. o wdrożeniu strategii „zero COVID” czy zacieśnieniu kontroli KPCh nad sektorem prywatnym.

Do niedawna standardową odpowiedzią rządzących na wyzwania gospodarcze było wyraźne luzowanie polityk fiskalnej i monetarnej w celu pobudzenia inwestycji. Te napędzały wzrost, ale równocześnie pogłębiały problemy strukturalne – prowadziły m.in. do zadłużenia, destabilizacji sektora finansowego, nieefektywnej alokacji kapitału, powstania nadwyżki mocy produkcyjnych, poszerzenia nierówności społecznych i regionalnych, podwyżek cen mieszkań oraz ograniczenia konsumpcji. Obecnie to innowacje, poprzez zwiększanie produktywności, powinny skutkować wzrostem produkcji, co z kolei ma się przekładać na wyższe dochody i wydatki ludności.

¹⁴ P. Uznańska, *Przerwane oblężenie? Chiński sektor procesorów pod sankcjami USA*, „Komentarze OSW”, nr 614, 23.07.2024, osw.waw.pl.

¹⁵ „Stare trio”, które stanowiło o sile chińskiego eksportu, to produkcja odzieży, mebli i elektroniki domowej.

¹⁶ M. Kalwasiński, *Chiny na drodze do „zielonego” bezpieczeństwa energetycznego*, „Komentarze OSW”, nr 605, 7.06.2024, osw.waw.pl.

¹⁷ Raport z prac rządu ChRL, 5.03.2024, english.news.cn.

¹⁸ M. Bogusz, *Katastrofa na własne życzenie. Kryzys demograficzny w Chinach*, „Komentarze OSW”, nr 570, 7.02.2024, osw.waw.pl.

Priorytety wyłożone na plenum wskazują, że w Pekinie pokutuje przekonanie, iż droga do wzrostu popytu wiedzie głównie poprzez wspomaganie podaży, oraz niechęć do „wspierających leniwość” programów społecznych. Tymczasem w rzeczywistości prokonsumpcyjna reforma wymagałaby przekierowania strumienia środków płynącego aktualnie do przemysłu w ręce gospodarstw domowych, np. w formie rozszerzenia sieci zabezpieczeń społecznych na kształt rozwiązań europejskich. Takie postępowanie nie tylko utrudniłoby jednak realizację podstawowego celu, czyli budowę konkurencyjnej i samowystarczalnej bazy produkcyjnej, lecz także osłabiłoby pozycję partii i powiązanej z nią elity biznesowej, która utraciłaby kontrolę nad częścią zasobów. Zmiana budzi więc opór beneficjentów dotychczasowego modelu. Z tych powodów KPCh nadal nie zdołała rozwiązać problemu niskiej konsumpcji, mimo że dostrzega go od lat. W 2023 r. ChRL odpowiadała za ok. 13% globalnych wydatków na ten cel – oraz aż za 27% nakładów na inwestycje. Konsumpcja prywatna utrzymuje się na poziomie poniżej 40% PKB, podczas gdy w Polsce wynosi ok. 60%, w Korei Południowej – blisko 50%, a w USA – ponad 70%. W efekcie Chińczycy korzystają z owoców wzrostu w ograniczonym zakresie. Już w 2007 r. premier Wen Jiabao określił tamtejszą gospodarkę jako „niestabilną, niezbalansowaną, nieskoordynowaną i niezrównoważoną” i ocenił, że kraj „musi zwiększyć konsumpcję wewnętrzną”¹⁹. Z kolei przewodniczący Xi Jinping na początku swoich rządów mówił o „nowej normalności”²⁰ oraz o konieczności wzmocnienia konsumpcji i sektora usług.

W dokumentach wydanych po zakończeniu lipcowego Plenum KC zagadnienie to nie zostało mocno wyeksponowane, co komentatorzy przyjęli z dużym rozczarowaniem.

Polityka władz KPCh prowadzi do eskalacji konfliktów z partnerami handlowymi, odczuwającymi skutki chińskiej „polityki zubożania sąsiada” i obawiającymi się drugiego „chińskiego szoku”.

W kolejnych dniach partia zmieniła jednak narrację: wsparciu konsumpcji poświęcono jeden z kilkunastu akapitów sprawozdania z posiedzenia Biura Politycznego KC KPCh²¹. Rada Państwowa przedstawiła plan urbanizacji, którego element stanowi poszerzenie dostępu do lokalnych usług publicznych dla osób bez miejscowego zameldowania (*hukou*)²², oraz wytyczną zobowiązującą władze największych metropolii do zapewnienia migrującym pracownikom i ich dzieciom dostępu do podstawowego ubezpieczenia zdrowotnego²³. Może to być jedynie taktyczna zmiana retoryki, za którą nie pójdą rzeczywiste istotne działania, ale dokumenty te mogą też świadczyć o postrzeganiu niskiej konsumpcji w kategoriach problemu do stopniowego rozwiązywania, a nie fundamentalnego, długoterminowego wyzwania, jak modernizacja gospodarki.

Realizacja długoterminowej strategii wyznaczonej przez Pekin odbywa się kosztem dobrobytu Chińczyków. Budowa samowystarczalnej bazy przemysłowej oraz postęp technologiczny wymagają znacznych zasobów finansowych i ludzkich, które w efekcie nie są dostępne w innych, bardziej oddziałujących na dobrobyt ludności obszarach. To oraz spadek tempa wzrostu gospodarczego sprawiają, że standard życia w ChRL nie rośnie już tak szybko, jak w poprzednich dekadach.

Polityka władz KPCh nieuchronnie prowadzi również do eskalacji konfliktów z partnerami handlowymi, odczuwającymi skutki chińskiej „polityki zubożania sąsiada” i obawiającymi się drugiego „chińskiego szoku”. Silne wsparcie przemysłu przy równoczesnym ograniczaniu konsumpcji powoduje, że firmy operujące w ChRL skutecznie rozwijają działalność na rynkach zagranicznych. W 2023 r. tamtejsza nadwyżka handlowa przekroczyła 800 mld dolarów, a w przypadku produktów fabrycznych sięga

¹⁹ *Wen confident in maintaining economic growth*, Xinhua, 16.03.2007, za: chinadaily.com.cn.

²⁰ *Fazie wolniejszego, ale bardziej zrównoważonego wzrostu gospodarczego*.

²¹ *CPC leadership sets out economic priorities for 2nd half of 2024*, Xinhua, 31.07.2024, english.news.cn.

²² 国务院: 实施新一轮农业转移人口市民化行动, Rada Państwowa ChRL, 31.07.2024, gov.cn.

²³ 国务院办公厅关于健全基本医疗保险参保长效机制的指导意见, Rada Państwowa ChRL, 1.08.2024, gov.cn.

2% światowego PKB, czyli więcej, niż Niemcy i Japonia notowały łącznie w szczycie swojej eksportowej potęgi w latach 70. i 80. Chiny odpowiadają za około jedną trzecią globalnej produkcji przemysłowej, a około 30% wytworzonych towarów sprzedają za granicę. Ekspansja budzi sprzeciw państw mających własne ambicje rozwoju przemysłu i starających się ochronić lokalne miejsca pracy. W ostatnich kilkunastu miesiącach ograniczenia w zakresie napływu towarów z ChRL wprowadziły nie tylko USA i UE, lecz także Brazylia, Indie, Indonezja, Chile, Turcja czy Meksyk.